దానిమీద త్రిజటమగ డుడుక్కొన్నట్టై "నీ తెలివికి నీవే సంతోషించాలి గోడల్లే మేఘమడ్డుండిపోతే ఏలాలేచి వచ్చావిల్లా నీవిప్పుడు?" అని అడిగేడు. త్రిజట అంది "నారెక్కల విసురుకు పోలేదుగాని మేఘం దానంతటది వానకురిసి మాయ మైంది" అని. వాన? అన్నాడు మగడు. "కల్లో వానంటే మొగమ్మీద పోసే చెమటన్నమాట" అంది త్రిజట. "ఓసి ప్రియురాలా! మేలుకుండే సేవచేయించుకున్నావు నాచేత? ఇప్పుడొప్పుకొన్నాను తెలివైనదానివని" అన్నాడు త్రిజట మగడు.

మగడొప్పుకొంటే అంతా ఒప్పుకున్నట్టే.

... ...

మాయింట ఒక సంక్రాంతి విశేషం

అన్ని పండగలమాటా ఎలావున్నా సంక్రాంతి పండగయొక్క తరితీపి తలుచుకుంటినా అంటే నాకదోవిధంగా తట్టుతూంటుంది. పెద్ద పండగనాడెవరూ ఏ దంపతులూ వాదోపవాదంలోకి దిగుతారని నేననుకోను. కాని నాకూ నా గృహలక్ష్మికీ ప్రతీ సంక్రాంతి పెద్ద పండగనాటి రాత్రి శషభిషలే. శషభిషలంటే నిజంగా శషభిషలే. పాతపంచాగాలు తిరగేయడం పెద్దపెద్దల్ని తగవు తీర్చమనడం తుదకు వద్దువద్దు కొఅమాలిన గుద్దులాట అని ముద్దుముద్దుగా సయ్యోద్ధై పడడం ఇన్నీ నడుస్తవి.

ప్రతీసంక్రాంతి పండక్కి అని పైనివ్రాసినప్పటికి ఇందున వివరించేదొక సంక్రాంతిపండక్కి జరిగిన సమాచారమే. తక్కి నప్పటివికూడా అలాంటివే యైనప్పుడేదో యొక్కదానిని పుచ్చు కుని వ్రాస్తేచాలునని నా యభిప్రాయము. ఇంతకూ పండగలు కూడా ఏటేటావచ్చినా ఒకయేటి పండగ యేలాంటీదో మరుచటి సాలు పండగకూడా అలాంటిదిగానే ఔపిస్తూంటుంది. ముగ్గులంతే

ముచ్చట్లంతే ఒబ్బట్లంత దళసరివే తబ్బిబ్బులు తమాషాలు అవేమాదిరివే. సర్వసాధారణంగా చూస్తాగా అంతే అంతే ఊహించినకొద్దీ ఏలాపోతుందంటే నాయూహవామనుడు బలి చక్రవర్తికి బైకితిరిగివచ్చుటకు వరముప్రసాదించినప్పటి మొదటి పండగ నాడెలా జరిగిందో సంకురుమయ్య ఆదిపకారాన్ని బయలు దేరి నప్పుడెలా పరగిందో యిప్పుడూ అదేచొప్పు జరుగుతూ పరగుతూవుందని నేనూహిస్తూవుంటాను, సదా ఊహిస్తూవుంటాను. ఊహేల? అలాగే చూస్తూవుంటాను. అలాగే వింటూవుంటాను. చాలాచాలా ఈలాగ్గా యేడాదిపండగల చక్రం తిరిగేలో సంక్రాంతి అనే ఆకు పైకిరాంగానే ప్రకృతి ఎంత అందగిస్తుందో, పంట పలంతి ఎంత యొయ్యారంగా సందడిస్తుందో అంతకనుకలి నాకళ్ళు దోరవెట్టుకుని నాకనుపాపల్లో అడిస్తూవుంటాను, అంత వినుకలికినా చెవి కోసికొన్నట్టయిపోతాను. ప్రకృతమునకు వద్దాం.

అప్పటి కప్పుడే నెలపట్టి నెల అయింది. నెల అయింది అంటే తిథివార నక్షత్రాలు లెక్కపెట్టి తారీఖు పటాలుచూచి, వ్రాసేననుకునేరు గనుక. కాదు కాదు మా పెద్దమ్మాయినడిగేను. "ఎన్నాళ్ళయిందమ్మా! వరిపిండితో వాకిట ముగ్గుపద్మాలు, ముగ్గుగుమ్మడిపళ్లు గీయడం ప్రారంభించీ" అని. అంటే గబగబా—పెరటివైపున గోడనే తఱచి గొబ్బిపిడక లూడబెరికిన ఆనవాళ్లు గుంపులు గుంపులుగా లెక్కించి నెల అయిందంది. "గొబ్బిపిడకలన్నీ యేమైనాయే?" అని పునః అడిగేసరికి "నిన్న తెల్లారగట్ల భోగిమంటలో పడెయ్యలేదూ? మీరు తలంటుకుని చలికాచుకోలే?" అంది. "అవునేవ్! అవునేవ్!" అంటూ నేనునూ బంతిచెట్లను అప్పటికి నెలనుండి పిల్లలు గొబ్బిళ్లు తరచునప్పుడు మధ్యనిలిపికొనుటకై కోసికొనివెళ్లిన పువ్వులు పోగా చెట్లమిగిలి బాగా విడిచియున్నవాని నొక కొన్నింటినిగోసి ఒక బుట్టలోపోసి నా గృహలక్ష్మి ముందు నట్టింటంబెట్టి "ఇవన్నీ

దండగ్రుచ్చి వీధి గుమ్మానికక్కట్టు పెద్దపండగ శృంగారంగా వుంటుంది" అన్నాను. నామాట వినలేదో వినే విననట్టునటించి అనాలనే అందో అందిగదా నాగృహలక్ష్మి "పెద్దపండక్కి పెద్ద జరీపువ్వుల ఛనారసుచీర కొనిపెడతారా?" అంది. ఆమాట నేను వినలేదో వినే విన్నట్టు నటించానో ఒక్క ఉడాముున చావడిలోనికివెళ్లి పోయినాను మారుమాటాడకుండా.

నేను చావడిలోనికివెళ్ళి సొమ్ముసంచితీసి పాతిక రూపాయలు లెక్కించేలోగా బంతిపూలదండ నొకదానిని మా చిన్నమ్మాయి చావడిలోకి తీసుకొనివచ్చి "ఇదిగో! దండ! ఇది గుమ్మానికక్కట్టమంది అమ్మ" అని నాచేతికిచ్చింది. "ఎవరు గుచ్చా" రన్నా "అమ్మే గుచ్చింది" అంది. అయితే యీ పాతిక రూపాయలూ పెట్టి అమ్మను కావలసిన చీర కొనుక్కోమను. బంతిపువ్వులు గ్రుచ్చినందుకు బహుమతీగా నిచ్చానని చెప్పు" అని ఆ రూపాయలు దానిచేతికిచ్చి దండపుచ్చుకొని గుమ్మానికి కడుతున్నా. వెంటనే పిల్ల అయినా అది పెద్దదానిలాగు కను బొమ్మలెగరేసి "అమ్మకాదండి గ్రుచ్చుతా నాన్నగారూ! నేనూ గ్రుచ్చుతా. తానుగ్రుచ్చానని చెప్పమంది మీతో" అంది. "అయితే ఆ రూపాయలు నీవు తీసికొని అమ్మదగ్గర దాచుకో" అని పంపివేసినాను.

బంతిపూలదండ గుమ్మానికట్టి నేనొకమారు వీధిలోకివెళ్ళి మాయింటి గుమ్మంకేసిచూచి "బాగుంది" అని అనుకొని గుమ్మం తిరిగి ఎక్కుతున్నా. పెద్దమ్మాయివచ్చి "నే పెట్టిన ముగ్గంతా తొక్కేశారా?" అంది. "అయ్యో! తొక్కేశానే?" అని నొచ్చుకున్నా. నానొచ్చుకోవడంతో సానుభూతిగలిగి "పోనీలెండి. ఎదరింటివారి ముగ్గు మనింటిముగ్గు పక్కిళ్లముగ్గులు కలిపినచోట్ల తొక్కలేదు లెండి. ఎలా కలిపేశానో చూచేరా? మనవీధంతా ఈవేళ తెల్లని పిండిముగు. ఈవేళ దారంటనడిసే కాళ్లకు దుమ్మువదు. కాళ్ళేం

చక్కావుంటాయి" అంది. ఆ ఆనదంలో చంకలెగరేసింది. చంకలెగరేసి దానికి దండగుచ్చితే పాతికరూపాయలిచ్చారు. నేను ముగ్గు కలిపినందుకో? అంది. 'నీకు ఇస్తాను అమ్మదగ్గర దాచుకుంటేను' అని దానికొక పాతికరూపాలు లెక్కపెట్టి ఇచ్చాను. ఆ రూపాయలు తీసికొని "అమ్మవగ్గరెందుకు దాచడం? నా పెట్లోనే దాచుకుంటాను" అంది అది. "ముగ్గు కలపడం అమ్మచెబితే చేశావా? నీ అంతట నీవు చేశావా?" అని అడిగాను. 'నా అంతట నేనే చేశాను. వాళ్ళమ్మాయి యిక్కడదాకా పెడితే నేనక్కడదాకా పెట్టాను. నేనక్కడదాకా పెడితే వాళ్ళమ్మాయి యిక్కడదాకా పెట్టింది. ఈవేళ పెద్దపండగో మీముగ్గు మాముగ్గు కలిపేదాం అని నాకూ దానికితోచి మేమిద్దరం కలిపేశాం. ఈమాత్రానికి అమ్మకావాలా?" అంది. "అయితే నీపెట్లో దాచుకుని తాళంవేసకొని ఆ తాళం అమ్మచేతికియ్యి" అన్నాను. 'అలాగేలెండి' అని వెళ్ళిపోయింది.

తరువాత స్నేహితులతండా ఒకటివచ్చి ఈసంగతీ ఆసంగతీ సంతోషంగాచెప్పి మధ్యాహ్నమెక్కడికైనా వెడదామన్నారు. అలాగేలేండి అని వారిని వీడ్కొలేపేను. గుమ్మం ముందు బొబ్బిలిపాటగాళ్లేమిటి, బుడబుక్కలవాళ్లేమిటి, తందాన పదం వాళ్లేమిటి, గంగిరెద్దవాళ్లేమిటి పగటివేషగాళ్లేమిటి తోలుబొమ్మలాళ్ళేమిటి, ఎరకలాళ్ళేమిటి, చెంచులాళ్ళేమిటి, జంగాలేమిటి, సనాయివాళ్లేమిటి నిమిషనిమిషానికి ఎవరో ఒకరు ఎదో వింతపాటతో ఎదో వింతమాటతో కాసంతో కూసంతో ముష్టివేయుటకై నన్ను ప్రేరేపించి బలిచక్రవర్తి బయటబడ్డవాసరమును జ్ఞప్తికిదెచ్చినారు.

ఝామున్నర పొద్దెక్కింది. "మడిగట్టుకోండి లేండి బ్రహ్మంగారువచ్చి కనిపెట్టుకొని కూర్చున్నారు" అని లోపల నుండి వర్తమానం వచ్చినది. నేనున్నూ వీధితలుపువేసి స్నానాద్యనుష్ఠానములు పెరటిలో నిర్వర్తించుకొని తర్పణాదులను

వదలి ఇష్టమృష్టాన్నము పిండివంటలతో వచ్చినవారిసహపంక్తిని యథాశాస్త్రీయంగా అరగించి తాంబూలం సేవించినాను. పండ్రెండు వంటిఘంటౌతుంది విశ్రాంతిగొని లేచేసరికి. అప్పటికి నా యిల్లాలు తానూ భోంచేసి "ఫలహారం చేస్తారాయేమిటి? నిద్రనుండి లేచినట్లున్నారు? మడివదలకుండా వడ్డించేస్తా"నంది. "పండగంటే అస్తమానం భోజనం పిండివంట వండడం మడిబట్టకట్టుకోవడం అనా నీయభిప్రాయం" అని అడిగినాను. "కాదు. భోంచేయడం నిద్రపోవడమూ" అంది ఎటకారంగా.

"అయితేరా పురాణం చదువుతా"నన్నాను. ఏంపురాణం అంది. "వామనఘట్టం" అన్నాను. "ఓమనగాయలు అన్నారు కాదు" అంది పెద్దమ్మాయి తమలపాకులు నములుతూ. చిన్నమ్మాయి చెక్క పటపటమనిపిస్తూ "పాములపట్టం పాములపట్టం" అంది. 'ఉండండ్రా!" అని వాళ్ళిద్దరను తల్లి వారించి అంది "వామఘట్టం వినడానికి బనారసుచీర తెచ్చి పెట్టారా" అంది. "ఆ చీరకట్టుకొని బలిచక్రవర్తి దానం ధార పోసినట్టు నాకేమైనా ధారపోస్తానంటే తెచ్చిపెడతా"నన్నాను. "ఈతగింజవేసి తాటిగింజలాగే మహానుభావుల్లాగున్నారు మీరు" అంది. 'కాదు విను' అన్నాను.

"రవి మధ్యాహ్నమునం జరింప-" అను పద్యముకడ ప్రారంభించి భాగవతకథ చదివి చదివి సాయంకాల మైదు గంటలగుసరికి "ఇంతింతై, వటుడింతయై, మరియు దానింతై, నభోవీథిపైనంతై, తోయదమండలాభ్రమున కల్లంతై, ప్రభారాసి పైనంతై, చంద్రునికంతయై, ధ్రువునిపైనంతై, మహర్వాటిపైనంతై, సత్యపదోన్నతుండగుచు బ్రహ్మాండాంత సంవర్ధియై" అనేపద్యం చదువుతూ వున్నాను.

వీధిలోంచి నామిత్రుల్లో ఒకరు "పండగపూట ఎంతైనా ... ఈవలకొచ్చి ఎండలో నీడచూచుకో. ఆ చివరనుంచి

ఈచివరకుంటుంది. సాయంకాలమైంది. రా నౌకావిహృతి ఏర్పాటు చేసి నీకై ఎదురుతెన్నులు చూస్తున్నాం” అన్నాడు. వెంటనే “మంగళం నీవు చెప్పు” అని ఆ పుస్తకం నా గృహలక్ష్మిమీద పడవేసి నేను కండువా మంచిదొకటి వేసికొని మిత్రులతో వెళ్ళిపోయినాను. తిరిగి రాత్రి ఏడెనిమిది ఘంటలు అయ్యేసరికి ఇంటికి వచ్చినాను. వస్తూవస్తూ త్రోవలో బట్టలకొట్టుమీద ఒక చీర బేరంచేసి అది యింటికి నా వెనకాలే పంపించేటట్టు పురమాయించినాను.

నేను తలుపు తట్టడంలోనే తాను గబగబావస్తూ కంజదళాక్షి మజీరమధురధ్వనికి కంకణస్వనము తోడుగా ఘడియదీసి “ఇదిగో చీర, మీరు తెచ్చిపెట్టకపోయినా వచ్చింది” అంది. కట్టుకున్న చీరకుచ్చెళ్ళు వీధిదలుపు తీయడంలో విసరినగాలి కల్లలాడుతూంటే గుప్పెటపట్టుకొన్నట్టు నాకు చూపించినట్టు వుండాలన్నట్టుగా చెయ్యిగొల్పి-ద్వ్యర్థి కావ్యం అనుకొన్నా.

ఎవరిచ్చారని నేనడక్కుండానే “మా అన్నయ్య నా పుట్టిన రోజునాడు కట్టుకోమని ఇచ్చినాడు. మీరు తెచ్చిపెట్టేదేమిటి?” అంది. అయితే ఈవేళ నీపుట్టినరోజా? ఎప్పుడూ పుట్టినరోజు కనుమునాడు చేసికొనేదానివి కాదూ?” అన్నాను.

“నా పుట్టినరోజు వేరు, కనుము వేరు. రెండూ ఒకరోజున కావు అని నిరుడు మీరు అన్నారుకాదా” అంది సహచారిణి. “కనుము కాదన్నానుకాని ఒకరోజు వెనక్కినెట్టి పెద్దపండగ అని నిర్ధారణ చేసినానా నేను?” అని అన్నాను.

“కనుము కాదన్నాక ఒకరోజిటో అటో అవుతుందిగాని వారాలకు వారాలే ఎగించిపోవుగదా? ముక్కనుమొక్కనాటికి కానేరదు. ఏమా అంటే నేను పుట్టి పురిటింటిలో వుండడంచేత ఆ సంవత్సరం మాయింట్లో ఎవరూ బొమ్మలనోము పట్టలేదట. అందుచేత పెదపండగ కావచ్చును” అని కట్టుకున్నాను. మన

చిన్నమ్మాయి పెద్దమ్మాయి నాకు హారతి యిచ్చేమన్నారు" అని పొడుగ్గా మాట్లాడింది పడతి. "అవును అన్నాం నాన్నగారూ! మంగళహారతి పళ్ళెంలో ఏమేస్తారు?" అన్నారు పిల్లలు—కొసరి కొసరి.

"ఏమేసినా అమ్మే" అన్నాను. "నేనేం పశువునా? మెయ్యడానికి? ఎప్పుడుచూచినా యింతే. అంత చదువుచదివి నా పుట్టినరోజెప్పుడూ అని ఇక్కడకు పదారేళ్ళనుండి అడిగితే సరిగా చెప్పలేకుండా వున్నారు" అని రుసరుసలాడి రుసరుస లమ్మటే బుసబుసా కన్నీళ్ళుగార్చింది కాంత.

"ఓ సుతిమించుతోంది" అనుకున్నా. "వెఱ్ఱిదానా! మీ అన్నయ్య చీరయిచ్చినప్పుడు చీరమడతలో చీటిమీద నీపుట్టిన రోజు వ్రాసి ఫలాని రోజుకు ఈ బహుమానం అని వ్రాయలే? వ్రాయకపోతే మానె చెప్పలే?" అని అడిగాను. "వాడు చెప్పకేం వాడు సరిగ్గానే చెప్పినాడు పుట్టినరోజున కట్టుకోమని. మీరే యీ తికమగ్గా మాట్లాడ్డం" అంది.

వెంటనే అటకమీదవున్న పాతపంచాగాల కట్టలు అన్ని వెతికి పురాతనవాసరచర్య పుస్తకాలన్నీ దులిపి నాపుస్తకభాండా గారంలోని జంత్రీపుటలన్నీ త్రిప్పి ఒక విధంగా నా గృహలక్ష్మిని ఒప్పించేసరికి నాతాతలు దిగివచ్చినారు.

ఎలా అంటే ఆమె పుట్టింది కనుమపండగే. కనుమపండగ అన్నది ఆమె పుట్టినసంవత్సరం హూణశకమునుబట్టి యోజిస్తే 14 జనవరి అయింది. మరి మన యీ కథా సంధర్భసంవత్స రాన్నిబట్టి చూస్తే 14 జనవరి పెద్దపండగనా డయింది. మనం ఇప్పుడు బ్రిటీషు బావుటాక్రింద వున్నాం కాబట్టి వారి తారీఖు ననుబట్టి రచ్చలకు సెలవులు అవి ఇస్తున్నారుకాబట్టి నీపుట్టిన రోజుకూడా ఆ లెక్కనుబట్టి లెక్కించడము ముఖ్యకర్తవ్యము. 14 జనవరి సరియైన నీపుటినరోజు. అవశ్యం కొత్తచీర యీవేళే

కట్టుకుని యీవేళే నీపుట్టినరోజు చేసికోవడం సవ్యం" అన్నాను. "మరి పుష్యమాసంలో ఫలానితిథినాడు పుట్టాను అంటే 14 జనవరేనా?" అని అడిగింది.

"అవదు-అవదు" అన్నాను.

"అయితే పుట్టినరోజు నిర్ధారణ చేయాలీ అంటే చాలా లకలొకలు పడాలి. ఎప్పట్లాగ ఏతిథీ ఏతారీఖు చూచుకోకుండా కనుంపండక్కి నా పుట్టినరోజు చేసికుంటే వదిలిపోతుంది" అంది. "అది భేషైనపని. సాంప్రదాయ ప్రసిద్ధిగా వుంటుంది. శాలివాహనశకాన్నిబట్టి చూస్తే మరొకరోజు కావచ్చును. ఫసలీ వారీని మీనమేషాల్లెక్కిస్తే ఇంకోనాడవచ్చును. ఏమార్పూలేకుండా సుస్థిరంగా ఏటేటావచ్చేది సంక్రాంతి పండగ ఒకటే. అమర్నాడు తప్పకుండా వచ్చేది కనుంపండగ" అన్నాను. "కాదు-నాపుట్టిన రోజు" అని నాగృహలక్ష్మి నా మాటలో తనమాటకలిపి "పోనీ రేపు పుట్టినరోజుకు కొనిపెట్టండి మీరు. ఈచీర పండక్కి మా పుట్టింటివారు పెట్టినట్టుంటుంది" అంది.

"కొనిపెట్టండేంవిటి-పుట్టించుకువస్తే అదిగో" అన్నాను. ఆ అనడంలో బజారువాడు చీరపట్టుకువచ్చి గుమ్మందగ్గరున్నాడు. అది అందిపుచ్చుకొని "ఇదిగో!" అని అమ్మందయాన కందిచ్చి నాను. దరహసిత వదనయై తీసికొంది.

కట్టుకుందనుకుంటాను మర్నాడాచీర, తనపుట్టినరోజుకు నేను కొనిపెట్టిందంటూ – ఇప్పటిదాకా జ్ఞాపకమా? మళ్ళీ సంక్రాంతిపండక్కదంతా పరగడపు-కాదు నాగృహలక్ష్మియొక్క మళ్లీ పుట్టినరోజుకు.